

УДК 342.9

Багнюк Максим Миколайович

аспірант

ПВНЗ «Європейський університет»

Bahniuk Maksym

Postgraduate of the

Private higher educational institution "European University"

ORCID: 0009-0003-8684-369X

Баланюк Наталія Юріївна

кандидат юридичних наук

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Balaniuk Nataliia

Candidate of Legal Sciences

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

ORCID: 0009-0005-5376-3612

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-10-10270

ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАКТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

BUSINESS SUPPORT DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW: PRACTICAL AND REGULATORY AND LEGAL ASPECTS

Анотація. У статті проведено дослідження стану розвитку підприємництва в Україні у період воєнного стану. З'ясовано, що основним інструментарієм модернізаційних та інноваційних процесів підприємництва в Україні у воєнних умовах є економічні та кадрові реформи.

Вступ. У складних умовах сьогодення, на плечах вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності на економічному фронті лежить відповідальність щодо захисту національної економічної безпеки. Отже утворення гідних умов з подальшою перспективною метою стимулювання підприємств та установ до ведення підприємництва будь-якого розміру на обраних організаційно-правових засадах в державі є одним із ключових завдань Уряду держави.

Мета дослідження — спираючись на нормативно-правову базу, класифікувати перелік суб'єктів, на які покладено повноваження з розвитку та підтримки бізнесу в Україні, розглянути механізм адміністративно-правового регулювання підприємництва в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну.

Матеріали і методи. В якості основних методів дослідження було обрано: формально-логічний, формально-юридичний, системно-структурний.

Результати. Зосереджено увагу на тому, що комплексний механізм підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану являє собою узгоджену за рівнем компетенції структуровану сукупність економічних та кадрових реформ, взаємоузгодженість в діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій, командне функціонування яких спрямоване на створенню інноваційних бізнес-проектів з подальшим запровадженням останніх на практиці. Наголошено, що кожен із відповідних зазначених суб'єктів володіє індивідуальним чітко окресленим переліком повноважень з кінцевою метою забезпечення фінансової та кадрової безпеки підприємництва.

Перспективи. Описано важелі впливу на подальшу ефективність підтримки фінансової та кадрової безпеки, які уряд та міжнародні партнери використовують в Україні для макрофінансової стабільності, розвитку підприємництва у воєнних умовах та створенню нових робочих місць. Зосереджено увагу на державних грантових програмах, за умов успішності із покровоного запровадження яких варто враховувати на подальший системний соціально-економічний розвиток України. Автор дійшов висновку, що з метою ефективної підтримки підприємництва в період воєнного стану необхідно зробити акцент на побудову «безпечного фундаменту» в державі.

Ключові слова: механізм з підтримки підприємництва, бізнес-проект, грант, нормативно-правовий статус, повноваження, державне регулювання та контроль, мале та середнє підприємництво.

Summary. The article examines the state of development of entrepreneurship in Ukraine during the period of martial law. It was found that economic and personnel reforms are the main tools of modernizing and innovative processes of entrepreneurship in Ukraine in wartime conditions.

Introduction. In today's difficult conditions, the responsibility for the protection of national economic security rests on the shoulders of domestic business entities on the economic front. Therefore, the creation of decent conditions with the further prospective goal of stimulating enterprises and institutions to conduct entrepreneurship of any size on the selected organizational and legal basis in the state is one of the key tasks of the State Government.

Purpose – based on the legal framework, classify the list of subjects entrusted with the authority to develop and support business in Ukraine, consider the mechanism of administrative and legal regulation of entrepreneurship in the conditions of a full-scale Russian invasion of Ukraine.

Materials and methods. The main research methods were chosen: formal-logical, formal-legal, systemic-structural.

Results. Attention is focused on the fact that the complex mechanism of business support and development in the conditions of martial law is a structured set of economic and personnel reforms agreed on the level of competence, mutual coordination in the activities of state authorities, local self-government bodies, as well as public organizations, the team functioning of which is aimed at creation of innovative business projects with subsequent implementation of the latter in practice. It is emphasized that each of the relevant mentioned subjects has an individual, clearly defined list of powers with the ultimate goal of ensuring the financial and personnel security of the enterprise.

Discussion. The levers of influence on the further effectiveness of financial and personnel security support, which the government and international partners use in Ukraine for macro-financial stability, the development of entrepreneurship in wartime conditions, and the creation of new jobs, are described. Attention is focused on state grant programs, under the conditions of success in the step-by-step implementation of which should be taken into account for the further systemic socio-economic development of Ukraine. The author came to the conclusion that in order to effectively support entrepreneurship in the period of martial law, it is necessary to emphasize the construction of a «safe foundation» in the state.

Key words: entrepreneurship support mechanism, business project, grant, legal status, authority, state regulation and control, small and medium-sized entrepreneurship.

Постановка проблеми. Розвиток підприємництва є одним з рушійних напрямків економіко-правового потенціалу: його прогресивність є ключовим показником для забезпечення суспільно-економічної стійкості та процвітання держави, нації. Водночас, із врахуванням сучасних подій, національний виробник два з половиною роки потерпає від наслідків повномасштабної агресії Росії проти нашої держави.

Практичні та нормативно-правові та адміністративні засади функціонування та розвитку українського підприємництва під час воєнного стану — актуальна тема, яка має багато аспектів для дослідження. Адже здорова підтримка та подальший розвиток вітчизняного підприємництва у воєнний час вимагає активації додаткового ресурсного потенціалу та відповідно формування нових механізмів впливу.

Наголосимо на тому, що комплексний механізм підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану являє собою узгоджену за рівнем компетенції структуровану сукупність економічних та кадрових реформ, взаємоузгодженість в діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій, командне функціонування яких спрямоване на створенню інноваційних бізнес-проектів з подальшим запровадженням останніх на практиці.

Беручи до уваги малозначність дослідження сучасного стану та наявних актуальних проблем

з інноваційних процесів підприємництва в Україні у воєнних умовах, дана тематика потребує більш детального комплексного вивчення серед науковців та практиків. Основною причиною виступає обґрунтована потреба в подальшому систематичному аналізі саме сучасних тенденцій розвитку вітчизняного підприємництва в складних і нестабільних воєнних умовах та подальший пошук ефективних шляхів адаптації до них відповідно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зокрема, основні тенденції функціонування підприємництва в умовах воєнного стану, інноваційний інструментарій та відповідні методи його адаптації до складних умов були проаналізовані у дослідженнях М. Іжа [6], Л. Карпенка [6], А. Костюка [8], Т. Мурованої [9], А. Рачинського [6], Т. Піхняка [13], О. Чепеля [24] та багатьма іншими.

На нашу думку, більшість теоретиків та практиків із сукупності виокремлених видів допомоги акцентують увагу на ефективності саме фінансової та грантової підтримки, адже переважна більшість із суб'єктів господарювання, яким вдалось зберегти бізнес та пережити кризовий момент, наслідки початку військових дій на території України та перші місяці загальнонаціональної нестабільності, має потребу у фінансових та грантових ресурсах, зовнішніх та внутрішніх фінансових впливань та іноземних інвестиціях [1].

Якщо ж звернутись до праць зарубіжних науковців, то варто зацентрувати увагу на дослідженнях американського вченого Едварда Альтмана (Altman, 1968), який першим запропонував методику прогнозування ймовірності банкрутства [2], британських вчених Вініта Агарвала та Річарда Таффлера (Agarwal and Taffler, 2007), які запропонували прогнозуючу модель платоспроможності та точний фінансовий стан корпорації [3], а також Стефані Йо, Клейтона Чонга та Іден Лі (Yeo, Chong and Li, 2022) [22] та Арне Енгельса (Німеччина) [4]. Однак через реформування вітчизняного законодавства деякі аспекти проблематики лишаються невирішеними на практиці, тим більше — не знайшли належного розгляду в останніх сучасних наукових розвідках відповідно.

Мета дослідження — полягає у тому, щоб розробити адміністративно-правовий механізм регулювання діяльності сучасного національного підприємництва в умовах воєнного стану, виокремити систему суб'єктів підтримки та розвитку бізнесу та надати їм характеристику відповідно. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні **завдання**: проаналізувати нормативно-правову базу; розглянути перелік додаткових потенційних можливостей щодо покращення фінансової допомоги підприємств; встановити коло відповідних суб'єктів; розкрити повноваження, як ключового елементу правового статусу відповідних суб'єктів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в ній дістало подальшого опрацювання узагальнення нормативно-правового механізму регулювання діяльності сучасного національного підприємництва в умовах воєнного стану, переліку суб'єктів підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану, а також детальна характеристика їх повноважень.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є:

- Постанови КМУ № 314 від 18.03.2022 р. «Про деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [13]; Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р.; Указ Президента України від 26 січня 2024 року № 30/2024 «Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану» [20].
- праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у відповідній галузі. Їх були розглянуті в контексті кримінально-правового аналізу злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Використання методів обумовлюється, перш за все, системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдиній юридичній площині. З метою досягнення сформованої мети статті виокремлено діалектичний підхід наукового пізнання та застосовано комплексну методологію іннова-

ційних загальнонаукових сучасних напрямків, що знайшли своє застосування саме в юридичній науці. Так, формально-логічний метод був використаний з метою визначення дефініції «адміністративно-правовий механізм регулювання господарської діяльності»; метод юридичного аналізу — досліджуючи об'єкт та суб'єкт підприємництва; за допомогою порівняльно-правового методу було досліджено норми європейського законодавства.

Виклад основного матеріалу. Розпочата на території України військова агресія російської федерації зумовила негативні зміни у всіх сферах життя українців, однак наряду з тим виступила генератором реформ державної служби, адміністративного управління та державного забезпечення суспільно-політичної сталості та національної стабільності в шоккових умовах протидії негативним економічним та правовим наслідкам впливу агресора на стабільність підприємницької діяльності (остання відіграє домінуючу роль в суспільно-економічному розвитку будь-якої держави світу). Так як завдяки активності діяльності суб'єктів підприємництва відбувається стрімке поповнення податкової казни місцевого та державних рівнів, утворення додаткових робочих місць з послідуємим формуванням суттєвої частки у структурі ВВП.

У складних умовах сьогодення, на плечах вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності на економічному фронті лежить відповідальність щодо захисту національної економічної безпеки. Отже утворення гідних умов з подальшою перспективною метою стимулювання підприємств та установ до ведення підприємництва будь-якого розміру на обраних організаційно-правових засадах в державі є одним із ключових завдань Уряду держави.

Активізація реформування підприємницької діяльності з боку держави дозволить на певному рівні все ж-таки зменшити проблематику їх функціонування в умовах воєнного стану із одночасним забезпеченням швидкої адаптації до оновлених реалій сьогодення. Під адміністративно-правовим механізмом регулювання підприємництва в умовах воєнного стану державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання підприємницької діяльності, що передбачає, перш за все, свідоме та чітке розмежування відповідними державними структурами опосередкованих прямих та інноваційних інструментів підтримки підприємництва, в тому числі, підтримка стимулів, застосування грантових (фінансових) та інших ресурсів, що поступово мають залучатися для його суб'єктів.

Актуальність державного регулювання та подальшої підтримки бізнес-проектів в умовах сьогодення обумовлює вирішення проблеми з переходу від прямого адміністрування до створення оптимального економіко-соціального простору з подальшим удосконаленням механізмів та інструментарію стимулювання розвитку сучасного підприємництва в державі.

Здійснюючи аналіз сучасного економічного стану України, хочемо наголосити на тому, що лише зараз він починає «відходити» і «приспосовуватися до воєнних рейок». Цьому суттєво сприяє політика дерегуляції щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання, які, у свою чергу, будуть спрямовані на підтримку підприємництва під час війни [8, с. 21–24]. Ці ініціативи повинні передбачити послаблення вимог щодо ведення бізнесу, кредитування, можливість релокації з територій, де ведуться активні бойові дії тощо [9].

Суб'єкти, дії яких спрямовані на нормативно-правове забезпечення підтримки та розвитку підприємництва. Досліджуючи питання національної підтримки бізнесу, насамперед, необхідно вказати відповідних суб'єктів, специфіка діяльності яких спрямована на адміністративно-правове забезпечення підтримки та розвитку вітчизняного підприємництва, — це Верховна Рада України як єдиний законотворчий орган. Значимість нормативно-правової бази, конкретніше — законів з найвищою юридичною силою з метою стабілізації та подальшої підтримки підприємництва в умовах воєнного стану не викликає зайвих сумнівів.

Відповідно до ст. 92 Конституції України виключно законами України регламентуються основоположні питання, що безпосередньо відносяться до розвитку підприємництва: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку; правовий режим власності; правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи; правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України [7].

Кабінет Міністрів України — найвищий орган у системі органів виконавчої влади, одним з політичних напрямків поставлених завдань має: «забезпечення економічної самостійності України; забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, податкової, структурно-галузевої політики; політики у сферах екологічної безпеки і природокористування; розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного розвитку; забезпечення рівних умов для розвитку всіх форм власності; організація і забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності, митної справи та ін.» [18].

Міністерство цифрової трансформації України є головним органом у серед центральних органів

виконавчої влади, компетенція якого зводиться до забезпечення ефективного формування з подальшою реалізацією національної політики: «у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку IT-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті; у сфері хмарних послуг» [12].

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку серед завдань, що покладені на неї із регулювання вітчизняного підприємництва, має наступні: «формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів та похідних (деривативів) в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів; здійснення державного регулювання та контролю за емісією і обігом цінних паперів та похідних (деривативів) на території України; захист прав інвесторів шляхом здійснення заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів та законодавства про акціонерні товариства, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень; сприяння розвитку ринку цінних паперів та похідних (деривативів); здійснення державного регулювання та контролю у сфері спільного інвестування та інші. Задля виконання поставлених завдань вона виконує нормотворчі, представницькі, контрольні та інші повноваження» [19].

Також доцільно виокремити тих суб'єктів, діяльність яких розповсюджується на певну територію. Мова йде про військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Військово-цивільні адміністрації утворюються як тимчасовий вимушений захід з елементами військової організації управління для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації, що не має на меті зміни та/або скасування конституційно закріпленого права територіальних громад на місцеве самоврядування. Фактично вони виконують роль місцевих державних адміністрацій [24].

Зробимо спробу класифікувати суб'єктів підтримки та розвитку підприємництва на окремі категорії, а саме: а) провідні органи влади, що функціонували до 24.02.2022 року та станом на сьогодні продовжують вести політику в межах наділених

повноважень, що охоплюють перспективне сприяння підприємництву; б) державні установи (організації), що отримали додатковий статус із набуттям певних повноважень через введення воєнного стану; в) індивідуально утворені суб'єкти, межі компетенції яких спрямовані на першочергове подолання несприятливих наслідків у вітчизняному підприємництві України, що відбулися за результатами повномасштабного вторгнення країни-агресора.

Актуальні нормативно-правові рамки регулювання господарської діяльності в умовах воєнного стану. В якості особливого періоду доцільно відносити положення Постанови КМУ № 314 від 18.03.2022 р. «Про деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [13] та Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р. [17], який передбачав кардинальну податкову реформу на період воєнного стану. Відповідно до зазначеного закону, на період з 1 квітня 2022 р. до припинення / скасування дії воєнного стану право на використання спрощеної системи оподаткування було надано платникам єдиного податку 3 групи, а саме фізичним особам-підприємцям та юридичним особам будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 млрд. грн, при цьому ставка єдиного податку становила всього 2% від обороту без ПДВ [17].

На огляді категоріальних положень нормативно-правових актів увагу потрібно приділити Указу Президента України від 26 січня 2024 року № 30/2024 «Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану» [20]. Президентом України було утворено Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану як консультативно-дорадчий орган.

Основним завданням новоствореного органу є: «системний аналіз ситуації щодо забезпечення в умовах воєнного стану права на підприємницьку діяльність, практики формування та реалізації державної політики щодо додержання гарантій права на підприємництво, напрацювання за результатами такого аналізу та внесення на розгляд Президентів України пропозицій про можливі шляхи та механізми вирішення проблемних питань; розгляд законопроектів з питань підприємництва, напрацювання пропозицій з удосконалення законодавства України щодо провадження діяльності суб'єктів господарювання».

Діяльність новоствореної установи — «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» регламентується Наказом Державного секретаря Кабінету міністрів України від 13 листопада 2023 року № 120 «Положення про Державну установу «Офіс з розвитку підприємництва та експорту»» [20].

Метою діяльності Установи є активне сприяння інноваційному розвитку та підтримка малого і се-

реднього бізнесу, активізація з подальшим просуванням експорту товарів, робіт та послуг вітчизняних виробників відповідно до програмних документів Кабінету Міністрів України, інших документів державного планування [21].

Наразі активно діє Програма «Підтримка під час війни: Віртуальний центр Дія. Бізнес» [14]. Відповідно розробленої програми надається перелік консультаційних послуг саме релокованому бізнесу та внутрішньо переміщеним особам. Дуже активно розпочата робота над отриманням зовнішньої допомоги у вигляді грантових коштів на підтримку малого та середнього бізнесу. Співвітчизники, що через повномасштабне вторгнення вимушені були покинути власні домівки або ж повернулися на територію деокупованих регіонів, матимуть реальну змогу знову отримувати консультаційні послуги саме через гарячу лінію Віртуального центру Дія. Бізнес [15].

Адміністративно-правовий механізм регулювання діяльності підприємництва в Україні. Визначаючи адміністративно-правовий механізм дії, більшість наукових думок сходяться на тому, що цей механізм є сукупністю певних адміністративно-правових засобів, суть яких полягає у застосуванні цих засобів [8].

Традиційно в теорії права ключовими вважаються такі елементи механізмів правового регулювання: правові відносини; акт здійснення суб'єктивних прав та обов'язків; акт застосування правових норм [13, с. 262].

Елементи механізмів правового регулювання також включають широкий підхід, який включає: правові норми; судовий позов; юридична справа; правові відносини; право на здійснення; законність; юридичне визнання; правова культура; службові злочини; юридична відповідальність [13, с. 308].

Беручи до уваги вищезазначені аспекти, констатуємо: адміністративно-правове регулювання підприємництва покладено на систему органів державного управління та уповноважених осіб, що функціонували як до російського вторгнення, так і станом на сьогодні у воєнних умовах.

Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, Міністерство цифрової трансформації України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, військово-цивільні адміністрації, Віртуальний центр «Дія. Бізнес».

Як зазначалося вище, поняття адміністративно-правових механізмів регулювання має свої особливості та особливості, що впливають з поняття механізмів правової координації.

Таким чином, адміністративно-правовий механізм регулювання національного підприємництва створенням юридичних осіб — це сукупність адміністративно-правових засобів, що використовуються органами державного управління та уповноваженими суб'єктами для регулювання адміністративно-правових питань.

Цілі адміністративно-правового регулювання підприємництва у воєнний час можуть бути досягнуті за допомогою певних засобів, за допомогою яких досягається вплив права на поведінку суб'єктів та на об'єктів публічного управління в окремих сферах. Ці засоби мають різну природу та функціональне призначення, але їх сукупність становить формальні ознаки адміністративно-правового регулювання функціонування підприємництва на території України.

Комплекс універсальних та інноваційних методів державного регулювання та подальшого стимулювання розвитку підприємництва. За результатами дослідження ми дійшли висновку ефективності політики застосування Урядом нашої країни комплексу універсальних та інноваційних методів державного регулювання та подальшого стимулювання розвитку підприємництва (малого та середнього) у воєнних умовах. Тим часом наявність недоліків й складнощів, що стоять на шляху реформування нормативно-правової бази із подальшим запровадженням змін на практиці, і з якими стикаються в процесі функціонування суб'єкти господарювання, свідчать про негайну необхідність синхронними темпами розвивати як вітчизняну систему підтримки підприємництва, так і власну ініціативу бізнесових структур, а також малих і середніх підприємств з відповідного об'єднання зусиль у сфері адміністративно-фінансового контролю. На часі актуальним постає питання з удосконалення сфери інформаційно-правової підтримки підприємництва з подальшою метою стимулювання його розширення. Інформаційно-правова національна підтримка суб'єктів підприємництва виокремлює наступні шляхи:

- 1) облаштування з подальшим запровадженням національних, регіональних і локальних інформаційних систем, інформаційно-правових мереж, сприяння започаткуванню бізнес-проектів та грантових угод за допомогою Інтернету;
- 2) надання інформації: щодо поточного стану виконання національних, регіональних і локальних програм з підтримки підприємництва та рівень ефективності вітчизняної підтримки; про стан розвитку бізнес-проектів; про об'єкти інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва; іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва.

Консультативно-правова вітчизняна підтримка має здійснюватися через: активне сприяння запровадженню об'єктів інфраструктури підтримки розвитку підприємництва у воєнний час, що уповноважені надавати консультаційні послуги суб'єктам підприємництва, та ефективне забезпечення їх діяльності в нормативно-правовому полі; доступ до інформації в режимі 24/7.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищесказане, переконані:

першочерговим та найбільш вагомим інструментарієм розвитку підприємництва в умовах воєнного стану є подальша робота із розробки інноваційних заходів щодо поступової стабілізації бізнес-клімату та ефективного реформування механізму вітчизняного нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності. Актуальність проблеми необхідності подальшого стимулювання із інноваційним забезпеченням розвитку вітчизняного підприємництва актуальна сьогодні в нашій державі в умовах воєнного часу як ніколи на усіх рівнях: національному, регіональному та безпосередньо у сфері самого бізнесу.

Розв'язання відповідної проблеми відкриває перелік додаткових можливостей з подальшого більш ефективного прискорення процесу відновлення та сучасної модернізації економіко-правових напрямків з поетапним переведенням її на інноваційний шлях розвитку. Даний процес базується на щонайшвидшому знаходженні найбільш ефективних механізмів вітчизняної та зарубіжної підтримки підприємств будь-яких розмірів в умовах воєнного часу. Виконані дослідження свідчать, що станом на сьогоднішній день Уряд України направив значні зусилля на розробку із подальшим запровадженням програм, що націлені на тимчасові послаблення (податкові, адміністративні тощо) та внутрішню і зовнішню підтримку для підприємництва під час воєнного стану. Основною метою відповідних заходів є суттєве обмеження часу на процес адміністрування фінансових зобов'язань підприємництва перед державою з подальшим перспективним стимулювання його розвитку в умовах сьогодення.

Актуальним лишається питання державного рівня щодо продовження здійснення підтримки суб'єктів підприємництва, зокрема через оновлення діючої нормативно-правової бази, фінансово-грантової та матеріально-технічної підтримки, науково-методичного, інформаційно-правового та кадрового забезпечення функціонування бізнесу в умовах воєнного часу. Не менш важливим є відпрацювання на практиці рівних можливостей для позачергового доступу суб'єктів малого, середнього та великого підприємництва до оновлених Урядом програм з фінансово-грантової внутрішньої та зовнішньої підтримки й стимулювання підприємництва під час дії обмежень у період воєнного часу; моніторинг ефективності використання бюджетних і позабюджетних коштів, розподілених з метою запровадження вищевказаних програм; відкритість і прозорість здійснення процедур з надання відповідної державної підтримки.

Подальших досліджень потребує низка актуальних питань із здійснення подальшого комплексного оцінювання інноваційних заходів та програм, запроваджених Урядом з подальшою метою підтримки підприємництва (малого та середнього) в обмежених умовах воєнного стану як на макрорівні, так і на рівні окремих бізнес-структур.

Література

1. Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення умов для підприємництва в Україні. *Career Hub*. 2022. URL: <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-standu/> (дата звернення: 27.08.2024).
2. Altman E. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*. 1968. 23. P. 589–609. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-6261.1968.tb00843>.
3. Agarwal V., Taffler R. Twenty-Five Years of the Taffler Z-Score Model: Does It Really Have Predictive Ability? *Accounting and Business Research*. 2007. 37. P. 285–300. doi: <http://doi.org/10.1080/00014788.2007.9663313>.
4. Енгельс А. Ми готуємо аналіз з недоліків кодексу с процедур банкрутства. 2020. URL: <https://bankruptcy-ua.com/articles/13594> (дата звернення: 26.08.2024).
5. Деякі питання Державної регуляторної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2014 р. № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2014-%D0%BF#n7> (дата звернення: 29.08.2024).
6. Karpenko L. Izha M, Rachynskyi A. Structural and Wave Analysis Energy Policy of Ukraine in the Context of European Integration. *Proceedings of the 5 th International Conference on European Integration 2020*. Ostrava: VSB-Technical University of Ostrava. 2020. P. 391–405.
7. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
8. Костюк А. С. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство. *Актуальні проблеми трудових відносин під час воєнного стану: тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті* (м. Миколаїв, 27 квітня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 21–24.
9. Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>.
10. Перший в Україні Центр підтримки підприємців Дія.Бізнес запрацював у Харкові. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/pershuu-v-ukrayini-tsentr-pidtrymky-pidpryyemtsiv-diya-biznes-zapratsyuvav-u-kharkovi> (дата звернення: 27.08.2024).
11. Питання Міністерства економіки : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
12. Питання Міністерства цифрової трансформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
13. Піхняк Т. А. Сучасні виклики для економічного розвитку малого підприємництва в Україні. *Приазовський економічний Вісник*. 2021. Вип. 2 (25). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/7.pdf (дата звернення: 27.08.2024).
14. Підтримка під час війни: Віртуальний центр Дія.Бізнес 2.0 надає консультації релокованому бізнесу та ВПО. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/pidtrimka-pid-chas-viyni-virtualniy-tsentr-diyabiznes-20-nadae-konsultatsii-relokovanomu-biznesu-ta-vpo> (дата звернення: 29.08.2024).
15. Положення про Державну установу «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» : Наказ Державного секретаря Кабінету міністрів України від 13 листопада 2023 року. № 120. URL: <https://epo.org.ua/downloads/docs/polozhennya.pdf> (дата звернення: 27.08.2024).
16. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 3 лютого 2015 року № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
17. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> (дата звернення: 28.08.2024).
18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
19. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку : Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1063/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
20. Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану : Указ Президента України від 26 січня 2024 року № 30/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/302024-49565> (дата звернення: 27.08.2024).
21. Про утворення державної установи «Офіс з просування експорту України» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 199-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
22. Stephanie Yeo, Clayton Chong and Eden Li. Chapter 21 Singapore. *Insolvency law, policy and procedure. The Insolvency Review*. Ed.: Donald S Bernstein. United Kingdom by Law Business Research Ltd, London. 25 October 2022. P. 294–310. <https://www.wongpartnership.com/upload/medias/KnowledgeInsight/document/17634/TheInsolvencyReview10thedition-SingaporeChapter.pdf> (дата звернення: 29.08.2024).
23. *Центр підтримки підприємців Дія.Бізнес*. URL: <https://business.diia.gov.ua/hubs> (дата звернення: 26.08.2024).
24. Чепель О. Військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації України: що в них спільного та відмінного в умовах воєнного стану? URL: <https://law.chnu.edu.ua/viiskovi-administratsii-ta-viiskovo-tsyvilni-administratsii> (дата звернення: 27.08.2024).

References

1. Analiz aktualnogo stanu ta propozytsii shchodo pokrashchennia umov dlia pidpriemnytstva v Ukraini. *Career Hub*. 2022. URL: <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-stan/> [in Ukrainian].
2. Altman E. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*. 1968. 23. P. 589–609. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-6261.1968.tb00843>.
3. Agarwal V., Taffler R. Twenty-Five Years of the Taffler Z-Score Model: Does It Really Have Predictive Ability?. *Accounting and Business Research*. 2007. 37. P. 285–300. doi: <http://doi.org/10.1080/00014788.2007.9663313>.
4. Enhels A. My hotuiemo analiz z nedolikhiv kodeksu s protsedur bankrutstva. 12.02.2020. URL: <https://bankruptcy-ua.com/articles/13594> [in Ukrainian].
5. Deiaki pytannia Derzhavnoi rehuliatornoi sluzhby Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 hrudnia 2014 r. № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2014-%D0%BF#n7> [in Ukrainian].
6. Karpenko L. Izha M., Rachynskyi A. Structural and Wave Analysis Energy Policy of Ukraine in the Context of European Integration. *Proceedings of the 5 th International Conference on European Integration 2020*. Ostrava: VSB-Technical University of Ostrava. 2020. P. 391–405.
7. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Kostiuk A. S. Biznes u voiennyi chas: yak zminylosia zakonodavstvo. *Aktualni problemy trudovykh vidnosyn pid chas voiennoho stanu: tezy dopovidei zdobuvachiv vyshchoi osvity inzhenerno-enerhetychnoho fakultetu ta inshykh uchasnykiv osvitnoho protsesu za rezultaty tematychnoho “kruhloho stolu” na inzhenerno-enerhetychnomu fakulteti* (m. Mykolaiv, 27 kvitnia 2022 r.). Mykolaiv: MNAU, 2022. S. 21–24 [in Ukrainian].
9. Murovana T. O. Vitchyzniane pidpriemnytstvo v umovakh voiennoho stanu: osnovni tendentsii ta metody pidtrymky. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. Vyp. 47. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49> [in Ukrainian].
10. Pershyi v Ukraini Tsentr pidtrymky pidpriyemstiv Diia.Biznes zapratsiuvav u Kharkovi. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/pershyi-v-ukrayini-tsentr-pidtrymky-pidpriyemstiv-diia-biznes-zapratsiuvav-u-kharkovi> [in Ukrainian].
11. Pytannia Ministerstva ekonomiky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 serpnia 2014 r. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. Pytannia Ministerstva tsyfrovoi transformatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 veresnia 2019 r. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
13. Pikhniak T. A. Suchasni vyklyky dlia ekonomichnoho rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini. *Pryazovskyi ekonomichnyi Visnyk*. 2021. Vyp. 2 (25). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/7.pdf [in Ukrainian].
14. Pidtrymka pid chas viiny: Virtualnyi tsentr Diia.Biznes 2.0 nadaie konsultatsii relokovanomu biznesu ta VPO. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/pidtrimka-pid-chas-viyni-virtualnyi-tsentr-diyabiznes-20-nadae-konsultatsii-relokovanomu-biznesu-ta-vpo> [in Ukrainian].
15. Polozhennia pro Derzhavnu ustanovu “Ofis z rozvytku pidpriemnytstva ta eksportu”: Nakaz Derzhavnoho sekretaria Kabinetu ministriv Ukrainy vid 13 lystopada 2023 roku. № 120. URL: <https://epo.org.ua/downloads/docs/polozhennya.pdf> [in Ukrainian].
16. Pro viiskovo-tsyvilni administratsii: Zakon Ukrainy vid 3 liutoho 2015 roku № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> [in Ukrainian].
17. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkovannia u period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 30.06.2023 r. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> [in Ukrainian].
18. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 27 liutoho 2014 roku № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> [in Ukrainian].
19. Pro Natsionalnu komisiuu z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23 lystopada 2011 roku № 1063/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text> [in Ukrainian].
20. Pro Radu z pytan pidtrymky pidpriemnytstva v umovakh voiennoho stanu: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 sichnia 2024 roku № 30/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/302024-49565> [in Ukrainian].
21. Pro utvorennia derzhavnoi ustanovy “Ofis z prosuvannia eksportu Ukrainy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 bereznia 2018 r. № 199-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2018-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
22. Stephanie Yeo, Clayton Chong and Eden Li. Chapter 21 Singapore. Insolvency law, policy and procedure. *The Insolvency Review*. Ed.: Donald S Bernstein. United Kingdom by Law Business Research Ltd, London. 25 October 2022. P. 294–310. <https://www.wongpartnership.com/upload/medias/KnowledgeInsight/document/17634/TheInsolvencyReview10thedition-SingaporeChapter.pdf>.
23. *Tsentr pidtrymky pidpriyemstiv Diia.Biznes*. URL: <https://business.diia.gov.ua/hubs> [in Ukrainian].
24. Chepel O. Viiskovi administratsii ta viiskovo-tsyvilni administratsii Ukrainy: shcho v nykh spilnogo ta vidminnoho v umovakh voiennoho stanu? URL: <https://law.chnu.edu.ua/viiskovi-administratsii-ta-viiskovo-tsyvilni-administratsii> [in Ukrainian].